

ДО ПИТАННЯ КОНКРЕТИЗАЦІЇ ПОНЯТТЯ «ЦІННОСТІ ПОЛІТИЧНОГО ПРОСТОРУ»

У запропонованій статті здійснена спроба обґрунтування використання в політологічному аналізі такого поняття як «цінності політичного простору», яке відображає частину соціальної реальності, але не є широко вживаним у науковому обігу.

Ключові слова: потреба, інтерес, цінності, політичний простір, цінності політичні, цінності політичного простору.

Погоджуючись з думкою видатного польського вченого Яна Щепанського [1], ми вважаємо недоречним приймати за основу ті чи інші дефініції, розуміючи їх суб'єктивність, умовність і тимчасовий характер, адже наразі переважає тенденція до інтеграції суспільних наук, а також зближення гуманітарних та технічних наук. Головною тенденцією сучасних досліджень стає комплексний та всебічний аналіз явищ і процесів суспільного життя, а також сукупний аналіз предмету дослідження з точки зору декількох наук, комбінування їх пізнавальних можливостей. Крім того сама по собі дефініція науки не є вирішальним моментом всього дослідження, оскільки жодна наукова дисципліна не існує в готовому вигляді, у замкненій і незмінній формі, а є відкритою та змінною системою поглядів, теорій, гіпотез, тверджень, проблем та питань, на які вчені шукають відповіді, досить часто заперечуючи те, що нещодавно визнавалося безумовним та беззаперечним.

Отже, конкретизацію основного поняття дослідження, що є **метою даної статті**, ми вирішили подати у формі дискурсу, який, на нашу думку, доречно розглядати через інтеграцію структуралістського та постмодерністського бачення, а саме, як сукупність теоретичних думок та соціальних значень, що

являють собою інструменти дослідження, які дійсні лише в певних соціальних контекстах та у реалізації визначених завдань.

Для того, щоб уточнити поняття «цінності політичного простору», мусимо спочатку конкретизувати зміст складових концептів даного поняття, а саме поняття «цінність, цінності» та поняття «політичний простір», а далі вийти на логіку формування сумарного поняття «цінності політичного простору».

Основним питанням філософії було й залишається питання «що первинне матерія чи дух?», тобто філософи всіх часів і народів сперечаються не з приводу існування самої матерії чи духу, що є цілком доведеним, а з приводу підходу до аналізу навколишнього світу, що вважати вихідною субстанцією всього суцього. Це питання як ми можемо логічно припустити не може бути вирішене раз і на завжди, завжди будуть існувати докази підтвердження та заперечення обох позицій. Конкретизуючи поняття «цінність», мусимо проаналізувати сукупність підходів до аналізу даного поняття, й окреслити свою дослідницьку позицію, взявши за основу один з них. По-суті, відповідаючи на запитання, «що є джерелом цінностей?», ми мусимо в рамках нашого дискурсу обґрунтувати власну відповідь на основне питання філософії, приймаючи за висхідну ту чи іншу позицію.

Теоретична спадщина з цього питання є дуже багатою та плідною з точки зору роботи майбутніх науковців. Серед сучасних зарубіжних та вітчизняних науковців, що працювали й працюють на лоні зокрема політичної аксіології варто в контексті нашого дослідження згадати таких, як Г. Алмонд, О. Башкірова, В. Бебик, О. Білий, С. Верба, К. Гаджієв, М. Головатий, Є. Головаха, А. Горбань, М. Карват, В. Лапкін, І. Лебедев, С. Ліпсет, В. Мілановський, В. Нойман, В. Пантін, Н. Паніна, Ю. Півоваров, І. Попова, А. Ручка, П. Естер.

Питання становлення політичних систем перехідного типу, структур громадянського суспільства та місця політичних цінностей у їх розвитку актуальні для нашого сьогодення зокрема для нашої держави розкриваються

в роботах В. Андрущенка, В. Бабкіна, В. Беха, А. Величка, І. Вільчинської, В. Горбатенка, В. Кременя, М. Михальченка, В. Полохала, М. Томенка, М. Шульги.

Вивчаючи сутність ціннісних детермінант політичного простору ми перш за все будемо спиратися на теорії полів А. Гуревича, М. Сетрова, П. Бурдьє.

Отже, цінність є предметом дослідження особливого розділу філософського знання – аксіології, формування якої як самостійної галузі філософії проходить тоді, коли поняття «буття» розділяється на «реальність» і «цінність» (онтологію та аксіологію).

Загалом, серед філософів немає єдиного розуміння цінностей і способу їх буття. Це зумовлено як розмаїттям філософських концепцій, так і складністю предмета дослідження. Людина, яка прямо чи опосередковано визначає цінності, є складною і суперечливою істотою. Вона і свідомо вибирає цінності, і поставлена самою природою в ціннісне відношення до певних речей. Вона є і матеріальною істотою, для якої, наприклад, повітря, вода є базовими цінностями, які забезпечують її існування, водночас вона і духовна істота, яка через утвердження вищих цінностей підноситься над тваринним буттям.

У Великій Радянській енциклопедії зазначено, що головним завданням аксіології є дослідження можливості цінності в структурі буття і яке її співвідношення з «фактами» реальності. Відповідно до цього у Великій Радянській енциклопедії виділяються наступні типи теорій цінностей: 1) натуралістичний психологізм; 2) трансценденталізм; 3) персоналістичний онтологізм; 4) релятивізм; 5) соціологізм [2].

Коротко розглянемо сутність кожної з цих теорій. Представники натуралістичного психологізму (А. Мейнонг, Р.Б. Перрі, Дж. Дьюї, К.І. Льюїс й інші) вважають, що джерело цінностей знаходиться у біопсихологічно інтерпретованих потребах людини, а цінності можуть бути емпірично зафіксовані як специфічні факти реальності. С. Александер розглядав

цінності як «третинні якості», поряд із «первинними» – об'єктивні властивості матеріальних тіл: протяжність, величина, положення, рух, спокій й інше та «вторинними якостями» – суб'єктивними почуттями: колір, звук, смак й інше. Значну роль в натуралістичному психологізмі грає стандартизація цінностей на основі «корисності». Цей елемент теорії натуралістичного психологізму, ми використаємо для побудови власного дискурсу розуміння цінностей.

Представники аксіологічного трансценденталізму (В. Віндельбанд, Г. Ріккерт) розглядають цінність як ідеальне буття, буття норми, що співвідноситься не з емпіричним, а з трансцендентальним. Оскільки цінності є ідеальними предметами, вони не залежать від людських потреб та бажань; виникає проблема «нормативної свідомості», тобто джерела цінностей. Ця проблема може бути вирішена двома шляхами: або ідеальне буття повинно спиратися на реальність (це твердження буде обґрунтоване нами у визначенні природи цінностей), або знайти джерело свого існування у «надлюдському логосі». Саме останній шлях вибирають представники персоналістичного онтологізму (М. Шелер, Н. Гартман). Цікавими для нас виявляються такі ідеї М. Шелера: джерелом існування ціннісного світу визнається Бог; структура ціннісного світу в своїй недосконалій формі дублюється в структурі особистості. Відповідно основним шляхом налагодження оточуючого світу є пробудження почуття цінності в свідомості людини. М. Шелер здійснив спробу створення ієрархії цінностей, він виділив чотири типи модальності цінностей, ієрархія яких будується від найнижчого до найвищого: 1) гедоністичні – задоволення або незадоволення, корисні та цивілізаторські цінності, тобто ті, що створюють «приємне»; 2) життєві – шляхетність та буденність, почуття життєвої сили, життєвого розвитку та здоров'я на відміну від втоми та хвороби; 3) духовні – естетичні цінності: краса та потворність, справедливості та несправедливості, чистого пізнання, культурні: твори мистецтва, позитивне законодавство, наукові організації; 4) релігійні – святе і не святе [3, 74].

Цінності нижчих рівнів повинні слугувати цінностям вищих рівнів. Таку ієрархію цінностей, за словами М. Шелера, визнавали у західній культурі найдавніших часів та середніх віків. Наслідувати правильній ієрархії цінностей є надзвичайно важким завданням, адже різні внутрішні та зовнішні фактори можуть нівелювати правильну систему цінностей, що й трапилося, на думку М. Шелера у західній культурі, починаючи з епохи буржуазних революцій.

Значну роль у зміні правильної ієрархії цінностей відіграло почуття ресентименту, яке філософ розуміє як почуття стриманої образи або заздрості, яке деформує аксіологічну точку зору. Стриманість проявляється у безсиллі, зростає напруга між безсиллям та стриманістю, яку незадоволена людина реалізує через створення ілюзорних цінностей. Нові почуття, що з'являються у результаті формування ілюзорних цінностей сприяють перетворенню позитивного у негативне і навпаки. Люди, які були об'єктом заздрості стають вартими жалю. Таким чином, формується конфлікт цінностей, який іманентний буржуазному суспільству. Цікавим видається аналіз М. Шелера «емпіричних змінних» абсолютних цінностей, науковець зауважує, що не цінності є відносними, а саме історичні форми їх існування.

Представники культурно-історичного релятивізму (В. Дільтей, О. Шпенглер, А. Тойнбі, П. Фейєрабенд й інші) відстоюють ідею аксіологічного плюралізму, тобто існування багатьох рівноправних ціннісних систем, які розпізнаються за допомогою історичного методу, що по-суті означає критику загальної ціннісної теорії як абстрагування від культурно-історичного контексту і сакралізації «справжньої» системи цінностей. Конститується серед представників культурно-історичного релятивізму інтуїтивний підхід до аналізу ціннісного змісту культур. Прихильники релятивізму вважають безрезультатними спроби підійти з арсеналом раціональних міркувань до аналізу понять «абсолютна істина», «абсолютна краса», «абсолютне добро». Ці поняття є безосновними, їх не можна розкласти на смислові складові, адже вони є семантичними символами

іншого світу. Намагаючись визначити зміст основних філософських категорій, людське мислення змушене породжувати, конституювати реальність, що співвідноситься зі змістом досліджуваної категорії. Так поряд з добром неодмінно з'являється зло, з істиною – неправда, поряд з поняттям «буття» – «ніщо». Так з'являється діалектика як спроба через відносне, співставлення виявити абсолютне. Людська діяльність, наука, політика знаходяться між цими бінарними опозиціями. За твердженням представників релятивізму міфологічна свідомість та естетична іронія разом переходять на інший бік площини, за межу цієї бінарної опозиції, розглядаючи ці два полюси як людський спосіб символізації абсолютного, але не в якості вимог практичного завдання, яке потрібно вирішити.

Представники соціологізму (М. Вебер, Т. Парсонс, Ф. Знанецький) розглядають цінності як засіб вияву сутнісних характеристик соціальних зв'язків та функціонування соціальних інститутів, адже соціальна система будь-якого масштабу передбачає існування загальних цінностей, які поділяються суспільною більшістю. Слабкістю даного підходу є, на наш погляд, те, що в дослідженні не враховується суспільний контекст, а саме конкретно-історична ситуація та суспільна боротьба за матеріальні ресурси, властива, до речі, всім сферам людської життєдіяльності, також представники даного підходу перебільшують роль ціннісних механізмів у регуляції людської діяльності.

Окрему увагу, хотіли б приділити матеріалістичному розумінню природи цінностей, яке становить основу нашої власної дослідницької позиції. Надзвичайно важливою для нас видається думка матеріалістів про взаємозв'язок ціннісних аспектів в структурі особистості з пізнавальними та вольовими. Таким чином в самих ціннісних категоріях виражені граничні орієнтації знань, інтересів, переваг різних суспільних груп та особистостей. Марксизм, зокрема, підкреслює суспільно-практичну сутність, історичність та можливість пізнання цінностей, ідеалів, норм людської діяльності,

заперечуючи ідеалістичні уявлення про позаісторичну та надсоціальну природу цінностей.

Кожна конкретна історична суспільна форма може характеризуватися специфічним набором та ієрархією цінностей, система яких виступає в якості найбільш високого рівня соціальної регуляції. У даній системі зафіксовані ті критерії соціально визнаного даним суспільством або соціальною групою, на основі яких розгортаються більш конкретні та спеціалізовані системи нормативного контролю, відповідні суспільні інститути й ціленаправлена індивідуальна та колективна діяльність людей. Інтеграція, суперечливість, динамізм суспільних систем відображаються в структурі відповідних ціннісних систем і способах їх впливу на різні суспільні групи. Плідним для нашого дослідження є також визнання факту трансформації ціннісних систем у відповідності з історичним розвитком суспільства, на противагу аналізу історії суспільства як реалізацію системи «вічних цінностей».

Отже, приймаючи матеріалістичне розуміння природи цінностей за основу, дедуктивна логіка конкретизації понять підштовхує нас до аналізу цінності спочатку в соціальному просторі життєдіяльності суспільства, а потім і в політичному. Тобто ми неодмінно мусимо звернутися до сутності та джерела походження цінності в політичній економії, адже аналізуючи значення певного об'єкта навколишнього світу, ми досліджуємо не лише його цінність – якісну складову, а й по-суті його вартість тобто вираження цієї цінності у кількісних параметрах. Також ми мусимо хоча б окреслити механізм функціонування цінності в соціальному та політичному просторах. Для роз'яснення цих питань ми звернулися до роботи Карла Менгера «Основи політичної економії». Автор визначає цінність як значення, яке для нас мають конкретні блага або кількості благ, в наслідок того, що у задоволенні своїх потреб ми усвідомлюємо залежність цінності від наявності благ у нашому розпорядженні.

У своїй роботі К. Менгер спирається на думки інших науковців, зокрема М.Фрідлендера, який визначає цінність як усвідомлене людиною

відношення, у якому річ (предмет) може стати засобом для досягнення мети. Розкриваючи далі природу цінності К. Менгер зазначає, що цінність благ заснована на відношенні благ до наших потреб, а не на самій лише їх сутності. Зі зміною цього відношення повинна виникнути або зникнути цінність. Науковець наводить такий приклад, для мешканців оазису, які мають у своєму розпорядженні джерело води, певна кількість води не має цінності на місці знаходження джерела. Проте якщо б джерело в наслідок землетрусу раптово почало давати настільки меншу кількість води, що задоволення потреб мешканців цього оазису не було б забезпечено, то навіть невелика кількість води стала б цінністю для мешканців даного оазису. Але ця цінність втратила б своє значення, якщо б джерело почало давати попередню кількість води. Отже, цінність не є тим, що належить благам, не є їх властивість, але разом з тим не є і самостійною сутнісною річчю. Цінність є усвідомленою потребою, судженням, яке люди мають по відношенню до ресурсів, які потрапляють (необхідні) у їх розпорядження для підтримання життя та добробуту, тому поза свідомістю людини цінність не існує.

Спираючись на матеріалістичну природу формування цінностей та розуміючи, що цінності є одним з найважливіших елементів формування суспільної поведінки, ми мусимо звернутися до соціологічного аналізу цінностей саме з точки зору їх суспільного значення. Ми вирішили звернутися до аналізу цінностей проведеного видатним польським вченим та суспільним діячем Яном Щепанським. Наразі окреслимо декілька важливих для нашого дослідження елементів ціннісної теорії вченого. *Отже, цінністю є будь-який предмет матеріальний або ідеальний, ідея або інститут, предмет, що існує насправді або є уявним, по відношенню до якого індивіди або групи займають позицію оцінки, приписують йому важливу роль в своєму житті і прагнення володіти ним відчують як необхідність [1, 52].* Цінностями є ті предмети, які необхідні групі для підтримання внутрішньої згуртованості і є важливими факторами поведінки індивіда. Потяг до них рішучим чином впливає на відносини з іншими індивідами. Кожен індивід

має певну ієрархію цінностей, які він цінує в більшій або меншій мірі. Можуть існувати визнані цінності, до яких проте не має потягу індивідів, а може існувати потяг до тих цінностей, в яких індивід не зізнається. Тут можна зробити висновок про існування так би мовити «прихованих» цінностей. Визнаючи однією з найважливіших ієрархію цінностей за рівнями дослідження на мікро- (людина), макро- (суспільство) і мегарівнях (глобальне суспільство), ми робимо припущення, по-перше, про те, що на кожному з цих рівнів можуть існувати та реалізовуватися «приховані» цінності; по-друге, цінності кожного з рівнів офіційно задекларовані в нормативно-правових актах можуть не відповідати або не повністю відповідати цінностям, що реально існують на відповідних рівнях.

Важливим для нас залишається питання про природу походження цінностей, зокрема в суспільному житті. Згаданий вище науковець дає наступне бачення, яке ми беремо за основу нашого власного розуміння походження цінностей. Цінності є колективним продуктом, який формується в довгих процесах, він є основною частиною культури кожного індивіда та колективу або спільноти [1, 53]. Отже, ми говоримо про матеріальну природу цінностей а не трансцендентну, відкидаючи зокрема персоналістичний онтологізм в походженні цінностей. Таким чином, цінності є продуктом колективної життєдіяльності суспільства, формування якого починається зі створенням родових форм життя з метою регуляції соціального процесу, іншими словами цінності є соціальним феноменом, який виникає під впливом потреб суспільства. Закріплюючись в цій ролі, цінності стають також елементом саморегуляції, підтвердження зазначених міркувань знаходимо у роботі Н. Крохмаль «Історичні форми саморегуляції соціального процесу» [5]. У культурі кожної спільноти визнані певні системи цінностей й певна їх ієрархія. В первісних суспільствах ця ієрархія нав'язувалась членам суспільства, на противагу більш розвиненим суспільствам, в яких кожен має право вибирати та формувати власну систему цінностей з відповідною ієрархією, виявляючи поблажливе ставлення до

відмінних цінностей. Існують цінності, повагу до яких спільнота вважає важливим для власного існування і які вона беззаперечно нав'язує всім членам спільноти, існують також інші цінності, які визнаються менш важливими. Особливі ієрархії індивідуальних цінностей повинні розміщатися в рамках ієрархії, визнаної спільнотою, право здійснювати спроби щодо зміни системи цінностей належить дуже невеликій кількості людей, які займають особливе положення в спільноті. Таким чином система цінностей розвивається в рамках культури і здійснює вагомий вплив на хід суспільного життя.

В рамках політологічної теорії цінностей свого розповсюдження набув підхід до розуміння політичних цінностей як феномену, що відноситься до належного стану речей на відміну від дійсного.

«У політичних цінностях наявні соціально-політичні ідеали й цілі, принципи й норми політичного життя, політичні традиції й символи, зразки політичної поведінки» [6, 719]. Звідси «політичний ідеал – це ціннісно-світоглядне відображення та впорядкування соціально-політичних реалій у вигляді мети, образів, уявлень про майбутнє; вірець досконалості, котрий виступає для суб'єктів політики й широких верств населення моделлю бажаного, критерієм оцінки дійсності з позицій віддаленої мети» [6, 224].

Таким чином політичні цінності відображають належний стан речей, мету, бажаний результат політичної діяльності, на відміну від цінностей політичного простору, які відображають специфіку вподобань, позицій, диспозицій, потреб та інтересів акторів політичного простору, акторів, які діють в реальному політичному вимірі та часі, акторів, які ведуть постійну боротьбу за перерозподіл ресурсів спеціалізованих полів.

До цінностей політичного простору, спираючись на думку П. Бурдьє, ми відносимо «економічні, соціальні та ідеологічні детермінанти розподілу політичної праці» [7, 112]. За словами П. Бурдьє «для політичної науки замовчування умов, які ставлять громадян, причому тим жорстокіше, чим більше вони обділені економічно та культурно, перед альтернативою або

відмовитися від своїх прав, звертаючись до абсентеїзму, або позбутися прав через делегування, означає теж саме, що і для економічної науки замовчування економічних та культурних умов «раціональної» економічної поведінки». Й далі «з побоювання натуралізації соціальних механізмів, які продукують та репродукують розрив між «політично активними» та «політично пасивними агентами» й перетворення у вічні закони історичних закономірностей, дійсних лише в певних межах стану структури розподілу капіталу, необхідно в основу будь-якого аналізу політичної боротьби (а отже за П. Бурдьє і політичного простору) ставити аналіз економічних та соціальних детермінант розподілу політичної праці» [7, 125].

Таким чином, актуалізуючи поняття «цінності політичного простору», мусимо виходити зі специфіки та структури політичного простору. Структура політичного простору складається, як ми визначили раніше, зі спеціалізованих полів, а специфіка політичного простору розкривається динамікою боротьби, що розгортається в кожному із цих полів. Розглянемо визначення політичного поля – «поле сил та боротьби, направленої на зміну співвідношення цих сил, яке визначає структуру поля *в кожний даний момент...*» й далі «...з причини нерівного розподілу засобів виробництва політичне життя може бути описано з точки зору логіки попиту і пропозиції...» і нарешті, «політичне поле – це місце, де в конкретній боротьбі між агентами, які в неї втягнені, народжується політична продукція, проблеми, програми, аналізи, коментарі, концепції, події з яких і повинні вибирати громадяни низведені до положення «споживачів» й тим більше ризикуючих потрапити в халепу, чим більше вони віддалені від місця виробництва» [7, 96]. Аналіз цінностей політичного простору мусить бути максимально наближеним до реалій політичного життя, політичної боротьби, до дійсної структури політичного простору, структури у синергетичному розумінні як локалізованого у часі та просторі процесу. В цьому контексті логічним є наведення декількох визначень поняття «політичні цінності», які

максимально наближені до описаної вище нашої власної дослідницької позиції.

«Цінності політичні – норми, ідеї, актуальні стереотипи політичної свідомості, які дозволяють оцінити політичну ситуацію та орієнтуватися в ній; відображають стійку позитивну значущість для людини тих чи інших засад, що орієнтують її в світі політики. Політичні цінності входять в структуру ідеології та ментальності, суспільної психології. Ті є самі політичні явища в залежності від ідеології та системи цінностей будуть розумітися, інтерпретуватися по-різному. В західній політичній культурі й практиці склався ряд парадигмальних наборів цінностей. До них можна віднести: консервативні, ліберальні, комуністичні, соціалістичні, національно-етнічні, пацифістські. Цінності тісно пов'язані зі структурою суспільства та існуючим розподілом праці в ньому. В цій системі вони набувають загальнодержавного, класового, корпоративного або особистого характеру. Серед цінностей, що актуалізуються в демократичному суспільстві виділяються наступні: патріотизм, громадська і політична активність, легітимність, політична відповідальність» [8, 153].

«Політичні цінності – це об'єкти, явища, процеси політичного життя до яких людина ставиться як до таких, що задовольняють її соціальні потреби та інтереси і які вона залучає у сферу своєї життєдіяльності» [6, 720]. Отже, політичні цінності з одного боку виступають своєрідним фільтром, крізь який людина дивиться, аналізує події, ситуації, проблеми політичного життя, з іншого боку, політичні цінності реалізуються через усвідомлену, а отже, реалізовану на практиці політичну поведінку (дію або бездіяльність) та політичний вибір, яким би він не був.

Традиційними в політичній науці вважаються такі політичні цінності, як свобода, рівність, демократія, індивідуалізм, плюралізм, політична конкуренція, лібералізм та інші. Беручи до уваги конкретно історичні умови, дійсний стан структури політичного поля, розподіл політичного капіталу, мусимо зауважити, по-перше, що зазначені вище цінності є ціннісними

детермінантами лише капіталістичного суспільства, по-друге, в різні історичні епохи зазначені цінності мали різне сутнісне наповнення, таким чином ці ціннісні детермінанти мусять бути переглянуті з точки зору зазначених зауважень.

Ми з'ясували, яким чином співвідносяться поняття «політичні цінності» та «цінності політичного простору», наразі маємо дати визначення поняття «цінності політичного простору». Отже, під *цінностями політичного простору* будемо розуміти *предмети матеріальні або ідеальні, ідеї або інститути, які є складовими частинами політичного простору та по відношенню до яких актори, які наділені відповідними потребами та інтересами, позиціями та диспозиціями, що визначають статистику та динаміку положення актора в даному просторі, займають позицію оцінки, володіння якими відчують як необхідність.*

Таким чином, реалізувавши наукову спробу обґрунтування актуальності та змістовності введення і застосування у політологічному аналізі поняття «цінності політичного простору», наступну сходинку дослідницького шляху варто зосередити на проблемах класифікації цінностей політичного простору.

Література

1. Щепанський Я. Элементарные понятия социологии / Я. Щепанський; общ. ред. и послесл. А. М. Румянцева; пер. с польского М. М. Гуренко. М.: Прогресс, 1969. – 240 с.
2. Ляликов Д. *Ценности* // Большая Советская энциклопедия [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bse.sci-lib.com>. – Заголовок з екрану.
3. Scheler M. Resentyment a moralność / Per. J. Garewicz. – Warszawa: „Czytelnik”, 1977. – 250 p.
4. Менгер К. Учение о ценности. О сущности и источнике происхождения ценности благ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://polbu.ru/menger_politeconomy/ch12_i.html. - Заголовок з екрану.

5. Крохмаль Н. Історичні форми саморегуляції соціального процесу. – Запоріжжя: Просвіта, 2000. – 144 с.
6. Політологічний енциклопедичний словник / Упорядник В.П. Горбатенко; За ред. Ю.С. Шемшученка, В.Д. Бабкіна, В.П. Горбатенка. – 2-е вид., доп. і перероб. – К.: Генеза, 2004. – 736 с.
7. Бурдьє П. Соціологія політики: Пер. с фр. / Сост., общ. ред. и предисл. Н.А. Шматко / – М.: Socio-Logos, 1993. – 336 с.
8. Політологія: Термінологічний словник / Укл. Луценко Є.М. – К.: ДАКККіМ, 2005. – 176 с.

Щербакова Ю.Э. К вопросу уточнения понятия «ценности политического пространства».

В представленной статье предпринята попытка обоснования использования в политологическом анализе такого понятия как «ценности политического пространства», которое отражает часть социальной реальности, но не является широко употребляемым в научном обороте.

Ключевые слова: потребность, интерес, ценности, политическое пространство, ценности политические, ценности политического пространства.

Shcherbakova Y. On the question of clarifying the concept of "values of political space".

The article made an attempt to justify the use of political analysis such thing as "values of political space" that reflects part of social reality, but is not commonly used in scientific use.

Keywords: needs, interests, values, political space, political values, the values of political space.